

BPK

č. 373

Na dotaz přísězných z Vracova bylo nalezeno:

Kdokoliv usmrtí člověka při střelení šípů na cestě, po níž obvykle lidé nechodí, nemá být pro takovéto zabití potrestán smrtí ani jiným tělesným trestem, nýbrž postačí, když dle uvážení důstojných mužů (dle rady poctivých mužů) poskytne satisfakci dle svých možností. Kdyby však pachatel byl přistižen, a bylo mu věrohodným svěděním prokázáno, že při střelbě viděl člověka a bylo na něj pokřikováno, aby nestřílel, nechť je odsouzen na smrt stětím. Kdokoliv by střílel šípy nebo provozoval jinou nebezpečnou činnost na cestě, po níž každodenně obvykle chodí lidé, a někoho by zabil, nechť je potrestán jako vrah.

č. 519 O trestech

Lidé páchají zločiny buď úmyslně (*proposito*), nebo náhodou (*casu*), nebo z náhlého pohnutí (*impetu*). Úmyslně se provinují zločinci, kteří se spolčují s jinými na cestě [a přepadávají lidi], avšak z náhlého pohnutí ti, kdo v opilosti podstoupí souboj pěstmi, nebo meči, náhodou ten, kdo při lovu oštěpem vrženým po zvířeti zabije člověka (*hominem interficit*). A vskutku u všech zločinů má toto rozlišení (*distincio*) buď vybrat spravedlivý trest, nebo přivodit jeho zmírnění.

Trestány jsou buď skutky (*facta*), jako krádeže (*furta*) a vraždy (*homicidia*), nebo vyřčená slova (*dicta*), jako urážky (*convicia*) a obmyslná právní pomoc (*perfide advocaciones*), nebo slova napsaná (*scripta*), jako falešné a nactiutřačské žaloby (*libelli*), nebo zlovolné rady, jako mezi zločinci při společném jednání (*coniuraciones*) a při vědomí o páchání zločinu (*consciencia*) a jako je u jednání těch, kdo svými svody přivádějí další lidi k páchání zločinů.

A tyto čtyři formy [zločinného jednání] je nutno posuzovat podle sedmi okolností [, za kterých jsou zločiny páhány], totiž podle příčiny (*causa*), osoby, místa, času, kvality, kvantity, následku (*eventu*). Příčina, jako při bití, které je prováděno úřadem, nebo rodičem a které je beztrestné, protože, jak se zdá, je vykonáváno za účelem nápravy, nikoliv páchání bezpráví.

Osoba je posuzována v dvojím ohledu, z hlediska toho, kdo bezpráví spáchal, a toho, kdo bezpráví utrpěl. Jinak jsou totiž trestáni za tytéž přečiny poddaní než svobodní a jinak ten, kdo se opovážil, provinit se proti pánu, nebo rodiči, než ten, kdo [se opovážil, provinit se] proti cizinci. V takových případech je rovněž třeba brát zřetel na věk.

Místo způsobuje, že totéž je buď krádeží, nebo svatokrádeží (*sacrilegium*).

Čas odlišuje zloděje denního a nočního.

V kvalitě, když byl zločin spáchán buď závažnějším, nebo méně závažným způsobem, jako je zvykem rozlišovat krádeže zjevné (*furta manifesta*) od nezjevných (*non manifesta*).

Kvantita odlišuje zloděje obyčejného od zloděje dobytka (*abigeus*), neboť ten, kdo ukradne prase, bude trestán jako zloděj, kdo ukradne stádo, jako zloděj stáda.

K následkům se přihlíží, jako např. k činu jinak veskrze mírného člověka, když už zákon trestá neméně toho, kdo se s kopím [v ruce] nachystal, aby zavraždil člověka, než toho, kdo jej zavraždil. A proto u Řeků bylo trestán náhodou spáchaný zločin dobrovolným odchodem do vyhnanství.

č. 520 O trestu za zabití novorozeněte

[Ačkoliv nebyl trest, který obsahuje následující nález, skutečně vykonán, přesto jej přísežní přikázali zaznamenat pro budoucí paměť.]

Jistá žena utopila po porodu své dítě na Starém Brně ve Svatce. Tento případ se následně dostal před brněnské přísežné s dotazem, jak má být dotyčná potrestána. Byla totiž dopadena bezprostředně po vraždě s usmrceným dítětem, takže bylo evidentní, že ho musela utopit sama. Stávající brněnští přísežní společně s těmi, kteří tento úřad zastávali již v loňském roce, se ve 24-členné (plné) radě vyjádřili k potrestání dopadené ženy, aniž by dospěli k jednotnému stanovisku. Někteří argumentovali tím, že dotyčnou ženu nelze potrestat z toho důvodu, že dítě, které porodila, je jejím majetkem, takže ho může třeba i zabít. K tomuto stanovisku se klonili i přísežní ze Starého Brna. Jiní tvrdili, že zmíněná žena by měla být potrestána nikoliv světským, ale církevním soudem, protože tak jako uzavření nebo rozluka manželství patří před církevní soud, tak před něj náleží i zabití dítěte. Žena by měla svou vinu vyznat při zpovědi a učinit pokání udělené jí zpovědníkem. Poslední zastávali názor, že taková „d'ábelská“ žena by měla být odsouzena k obzvláště bolestivému trestu, ne jako běžný vrah. Vždyť tak jako ona sama úmyslně připravila svému dítěti hrůznou smrt, měl by soud uvažovat o mimořádném trestu, který by si zasloužila tato „arcimordýřka“, když si dovolila zahubit to, co počala a porodila a co bylo součástí jejího života.

Poté, co byla prodiskutována uvedená trojice možností, se přísežní shodli na tom, že před vynesením nálezu by mělo být zjištěno, zdali během, před i po činu byla žena příčetná nebo nikoliv. Pokud by lékaři a příslušní znalci shledali, že dotyčná není mentálně v pořádku, nebylo by možné ji potrestat, protože zákon praví: „*Kdo se vědomě dopustí trestného činu, ať je potrestán, činy páchané nevědomky trestány být nemají*“. A dále: „*Duševně nemocný nejedná vědomě, je proto považován za duchem nepřítomného*“. Trestný čin musí být spáchán úmyslně, pokud úmysl schází, netrestá se. Jiný zákon říká: „*Cokoliv se stane nebo řekne v návalu hněvu, se nepřičítá, pokud se neprokáže, že šlo o úmysl*“. To, co bylo řečeno o návalu hněvu, platí i o šílenství. Dále zákon praví: „*Jestliže dítě nebo pomatený člověk někoho zabije, nevztahuje se na ně Corneliův zákon; zatímco dítě se považuje za nezištné, u osoby šílené je trestnost vyloučena proto, že se jeho činy chápou jako nešťastná náhoda*“. Kdyby však byla dotyčná žena mentálně zdravá, má být potrestána, a to přísněji než obyčejný vrah, neboť zákony uvádí: „*Všechny trestné činy spáchané na osobách blízkých (patronovi, jeho synovi, otci, manželovi, manželce aj.) mají být souzeny přísněji než činy spáchané na ostatních (cizích) lidech*“.

O trestu pro takovouto ženu zákony výslovně praví toto: „*Kdyby někdo zabil některého z příbuzných v ascendentních, descendentních nebo pobočných liniích, nebo kdyby někdo někoho k takovému činu jen navedl, popřípadě kdyby někdo o něčem takovém byl jen věděl, aniž by byl v příbuzenském poměru k oběti, nechť je potrestán trestem za otcovraždu (parricidium). To znamená, že nemá býti sťat ani upálen, nýbrž nejprve do krve zbičován a následně zašit do koženého pytle se psem, kohoutem, hadem či opicí, poté naložen na máry tak, jak je obvyklé v dané lokalitě, a posléze vržen do vody a zanechán svému osudu. Kdo by zabil člověka stojícího mimo výše definované příbuzenské vazby, podléhá trestu za zabití (homicidium).*“

První část přísěžných zastávala názor, že by dotyčná žena neměla být potrestána, protože dítě je její věcí a každý má právo nakládat se svou věcí podle svého uvážení. Tento názor je však nesprávný, protože nikdo nemůže svým jednáním zlepšit své postavení. Nikomu totiž nemůže ve svých důsledcích plynout prospěch z trestného činu. Je přeci dobře známo, že pachatel trestného činu svůj stav zhoršuje, neboť na něj i na jeho majetek dopadne trest. Také ten si nezlepšuje svůj stav, který daruje nedovoleně, neboť tímto darem páchá trestný čin. Proto zákony sice umožňují každému, aby svou věc užíval (*rem uti*), nikoliv však zničil (*rem abuti*).

Názor druhé skupiny přísěžných, že by totiž žena měla svůj čin vyznat a podrobit se zpovědníkovu rozhrěšení, neodpovídá římskému právu, které trest pro takovouto ženu výslovně zmiňuje (viz výše). Není rozpor v tom, že vražda dítěte, stejně jako manželství, ačkoliv podléhají výhradně církevnímu soudu, byly až dosud trestány podle světského práva. Vždyť proto císař, jak je zřejmé z mnoha zákonů, přijímá rovněž spirituální moc, aby mohl ukládat světské tresty i těm, kteří hřeší v oblasti duchovní. Tento náleží tedy obsahuje to, co je psáno jinde v zákonech. Pokud by tedy žena potratila do 40 dnů po početí, nechť je vypovězena. Kdyby totéž učinila v okamžiku, kdy je plod již živý, nechť je potrestána podle zákona Mojžíšova jako vrah. Kdyby snad nebylo použito žádného z výše uvedených trestů, má se aplikovat trest, který obsahuje následující náleží (tj. zakopání za živa).

č. 523

Jakýsi mladík v Bzenci žádal o ruku jisté dívky, avšak od jejího otce se mu dostalo odpovědi, že to prozatím nepřichází v úvahu, neboť mladík nebyl schopen otci poskytnout dostatečně spolehlivé předpoklady pro sňatek. Nicméně časem, kdyby se více vzmožil, bude otec rád o sňatku se svými příbuznými uvažovat. Když to mladík uslyšel, vytrhl v afektu dívku ze skupiny okolostojících osob, dýkou jí uřízl nos a polovinu tváře, potom ji za vlasy strhl k zemi a uštědřil jí tři rány dýkou na délku dlaně.

Když toto přísěžní a jiní v davu stojící viděli a byli na to běžným způsobem dotazováni, dosvědčili, co viděli, dotýkajíc se přitom kříže před soudem. Otec i matka dívky byli navíc před soudem dotazováni na to, co měl údajně mladík pronést před důvěryhodnými osobami, totiž: „když si mě nechceš vzít, zostudím tě před všemi ostatními muži“. Z téhož výroku byl usvědčen i svědky.

Byl vznesen dotaz o trestu atd.

O této věci byl vynesena takovýto nález:

Protože s rostoucím přečinem má růst i tíže trestu a protože se různé delikty odsuzují k různým trestům podle typu práva, ten špatný člověk, o kterém jste nám napsali, necht' je považován podle činu, který spáchal, za vraha. A to nejen v důsledku činu, který připravoval, ale s ohledem na zlý úmysl a záměr, který měl, když násilně a ozbrojen dívku napadl. Kdokoliv by napadl jiného člověka záměrně a po úvaze, i kdyby dotyčného nezabil, ale pouze zranil, má být již pro svůj špatný úmysl trestán jako vrah. Řečený zločinec má být přivázán k ocasu koně a vláčen po všech ulicích sem a tam a jeho zločin má být při tom veřejně vyhlášen. Pak má být položen nad jámu speciálně k tomu vykopanou, jeho údy mají být v kole lámány a posléze jeho tělo nad kolo vytaženo, kde má za přihlížení davu zemřít.

A to, co bylo řečeno v nálezu o usmrcení a zlém úmyslu, odpovídá zákonům v tom smyslu, že se u zločinů má spíše zohledňovat úmysl a čin než způsobená škoda.